

Postanowienie z dnia 13 grudnia 2005 r.

II UZP 14/05

1. Przedmiotem zagadnienia prawnego przedstawianego Sądowi Najwyższemu może być tylko problem prawny, od rozwiązania którego zależy rozstrzygnięcie sprawy.

2. Nie ma podstaw do żądania zmiany lub uchylenia decyzji w drodze wznowienia postępowania sądowego lub w trybie obowiązującym w postępowaniu przed organem rentowym, jeżeli w tym postępowaniu nie została wydana żadna decyzja.

Przewodniczący SSN Beata Gudowska, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca), Małgorzata Wrębiakowska-Marzec.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 13 grudnia 2005 r. sprawy z wniosku Szpitala [...] w S.G. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w G. o wznowienie postępowania, na skutek zagadnienia prawnego przekazanego postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 21 września 2005 r. [...]

„Czy wznowienie postępowania w sprawie niezakończonych prawomocną decyzją jest właściwą drogą do dochodzenia przez pracodawcę od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kwoty stanowiącej równowartość odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy, wypłaconego pracownikowi przez tego pracodawcę, jako jednostkę uspołeczoną na podstawie uznanego za niezgodny z art. 2 i 32 Konstytucji Rzeczypospolitej art. 32 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (t.j. Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144) ?”

o d m ó w i ł podjęcia uchwały.

U z a s a d n i e n i e

Przedstawione zagadnienie prawne powstało w następującym stanie sprawy. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z siedzibą w Gdyni oddalił odwołanie Specjalistycznego Szpitala [...] w S.G. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w G. z dnia 17 lipca 2003 r. odmawiającej wznowienia postępowania w 34 sprawach, w których przeprowadzono badanie uszczerbku na zdrowiu, doznanego przez pracowników tego Szpitala wskutek wypadków przy pracy w latach 1999 - 2002. Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że w sprawach, w których odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy wypłacał uspołeczniony zakład pracy, organ rentowy nie wydawał decyzji, a ustalał jedynie stopień procentowego uszczerbku na zdrowiu. W postępowaniu toczącym się na podstawie rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych oraz Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 17 października 1975 r. w sprawie zasad i trybu orzekania o uszczerbku na zdrowiu oraz wypłacania świadczeń z tytułu wypadków przy pracy, w drodze do pracy i z pracy oraz z tytułu chorób zawodowych (Dz.U. Nr 36, poz. 199) wnioski o wypłatę odszkodowania składany był do zakładu pracy. Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie był stroną w tamtym postępowaniu. Stosownie do przepisu § 2 tego rozporządzenia rola jego ograniczała się do skierowania pracownika na komisję lekarską w celu ustalenia procentowego uszczerbku na zdrowiu. Orzeczenie dotyczące tego uszczerbku wydawała komisja lekarska. W takiej sytuacji brak jest substratu wznowienia postępowania. Przepisy art. 145 § 1 w związku z art. 145a § 1 k.p.a. stanowią jednoznacznie, że wznowieniu może ulec postępowanie zakończone decyzją ostateczną. Nie ma możliwości wznowienia postępowania toczącego się przed komisją lekarską, ustalającą stopień procentowego uszczerbku na zdrowiu.

Rozpoznając apelację wnioskodawcy od tego wyroku Sąd Apelacyjny stwierdził, że sprawa dotyczy odszkodowań z tytułu wypadku przy pracy, które na podstawie art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.) wypłacały uspołecznione zakłady pracy, podczas gdy na podstawie art. 32 ust. 1 pkt 2 pracownikom nieuspołecznionych zakładów pracy odszkodowania wypłacał Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Wyrokiem z dnia 24 kwietnia 2002 r., P/05 (Dz.U. Nr 78, poz. 713) Trybunał Konstytucyjny uznał ten przepis za niezgodny z Konstytucją w zakresie, w jakim wypłata odszkodowań z tytułu wypadków przy pracy obciąża uspołecznione zakłady pracy. Zgodnie z tym wyrokiem podmiotem

zobowiązany do wypłacania odszkodowań zarówno pracowników nieuspołecznionych jak i uspołecznionych zakładów pracy jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

W związku z tym, że wnioskodawca dokonał wypłaty odszkodowań, do których wobec sprzeczności z Konstytucją ich podstawy prawnej nie był zobowiązany, Sąd Apelacyjny powziął wątpliwość, czy wznowienie postępowania, niezależnie od jego dopuszczalności, jest właściwą drogą do dochodzenia roszczeń od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. W świetle art. 190 ust. 4 Konstytucji, nie ma bowiem wątpliwości co do tego, że celem orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego jest, by podmiot, którego prawa zostały naruszone zastosowaniem przepisu niezgodnego z Konstytucją, mógł wznowić postępowanie i tą drogą dochodzić swoich praw i wzruszać prawomocne orzeczenie. Można zgodzić się z poglądem Sądu pierwszej instancji, że wznowienia postępowania administracyjnego można żądać wyłącznie w sprawach zakończonych decyzją ostateczną, wynika to bowiem wprost z treści przepisów art. 145 § 1 i 145a § 1 k.p.a. Z drugiej strony można zgodzić się z opartym na treści art. 190 ust. 4 Konstytucji poglądem skarżącego, że w przypadku orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą, istnieje dopuszczalność uchylecia także innego niż decyzja rozstrzygnięcia wydanego w oparciu o tenże akt. Wątpliwa wydaje się jednakże celowość uchylecia orzeczenia komisji lekarskiej, czy lekarza orzecznika, w przedmiocie procentowego uszczerbku na zdrowiu, skoro ani poszkodowany ani zakład pracy nie kwestionowali tego orzeczenia. Bezcelowe jest wznowianie postępowania w sprawie w sytuacji, gdy poszkodowany w wypadku nie kwestionował wysokości ustalonego uszczerbku na zdrowiu i otrzymał już należne mu odszkodowanie. Wznowienie postępowania prowadziłoby bowiem do absurdalnej sytuacji, w której zachodziłaby konieczność ponownego wypłacenia poszkodowanemu (tym razem przez organ rentowy) jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku.

W świetle powyższych rozważań nasuwa się sugestia, że wnioskodawca zamiast wznowiać postępowanie przed organem rentowym, powinien dochodzić swoich roszczeń od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na drodze postępowania cywilnego. Czyniąc powyższe rozważania prawne Sąd miał na uwadze treść uzasadnienia uchwały z dnia 11 sierpnia 2004 r., II UZP 7/04 Sądu Najwyższego, w którym wskazano na okoliczność, iż wyłączenie ubezpieczeniowego charakteru sprawy - przedmiotowo innej od niniejszej - co do samej zasady nie przesądza niedopuszczalności rozpoznania jej w drodze sądowej jako sprawy cywilnej z uwagi na możliwość wyeg-

zaskarżenia przez stronę roszczenia w drodze sądowej w świetle przepisów art. 45 i 77 Konstytucji RP. Mając na uwadze przytoczone okoliczności, jak również świadomość prejudycjalności niniejszej sprawy, przede wszystkim zaś zaistniałego problemu prawnego oraz mogących się z nim wiązać konsekwencji finansowych na skalę krajową, Sąd Apelacyjny uznał za konieczne przedstawić na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sformułowanie zagadnienia prawnego nie pozwala na udzielenie na nie odpowiedzi. Przepis art. 390 § 1 k.p.c. stanowi, że jeżeli przy rozpatrywaniu apelacji powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd może przedstawić to zagadnienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu. Zgodnie z tą regulacją przedmiotem zagadnienia prawnego może być tylko taki problem prawny, od rozwiązania którego zależy rozstrzygnięcie sprawy rozpoznawanej w wyniku apelacji strony od wyroku sądu pierwszej instancji. Problem prawny powinien być przedstawiony ogólnie, jednakże musi odnosić się do przedmiotu zaskarżenia apelacją. Skoro w powołanym przepisie chodzi o wątpliwości związane z rozpatrywaniem apelacji, przedmiotem zagadnienia prawnego nie może być kwestia prawna niemająca wpływu na rozstrzygnięcie sprawy, w której wniesiono apelację.

W niniejszej sprawie Sąd pierwszej instancji rozpoznawał odwołanie od decyzji odmawiającej wznowienia postępowania zakończonego przed organem rentowym i uznał odmowę wznowienia za prawidłową wobec braku podstaw wznowienia. W apelacji od tego wyroku wnioskodawca żądał wznowienia postępowania powołując jako podstawę wznowienia przepis art. 190 ust. 4 Konstytucji RP i art. 145a k.p.a. Kwestią wymagającą rozstrzygnięcia była dopuszczalność wznowienia postępowania. W tym przedmiocie Sąd Apelacyjny zdaje się nie mieć wątpliwości stwierdzając, że wznowienia postępowania można żądać wyłącznie w sprawie zakończonej decyzją ostateczną co wynika wprost z treści art. 145 § 1 k.p.a. Wątpliwości dotyczyły tego, czy w sprawie o wznowienie postępowania „niezależnie od jego dopuszczalności, wznowienie postępowania jest właściwą drogą do dochodzenia przez wnioskującego Szpital roszczeń od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych”. W samej treści pytania jest sprzeczność, gdyż w przypadku zgłoszenia żądania wznowienia prawomocnie zakończonego postępowania bada się w pierwszej kolejności dopuszczalność skargi

o wznowienie postępowania administracyjnego lub cywilnego. W przypadku niedopuszczalności skargi w postępowaniu cywilnym podlega ona odrzuceniu na podstawie art. 410 § 1 k.p.c., a w postępowaniu administracyjnym odmowa wznowienia postępowania następuje w drodze decyzji na podstawie art. 149 § 3 k.p.a. Przepis art. 190 ust. 4 Konstytucji RP stanowi, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylenia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania. Zmiana orzeczenia wydanego na podstawie przepisu uznanego za niegodny z Konstytucją następuje w trybie określonym dla danego postępowania. Przepisy regulujące postępowanie przed Zakładem Ubezpieczeń Społecznych nie przewidują instytucji wznowienia postępowania zakończonego decyzją tego Zakładu na wniosek strony. Zgodnie z art. 83a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) na wniosek osoby zainteresowanej prawo lub zobowiązanie stwierdzone decyzją ostateczną, podlega ponownemu ustaleniu jeżeli ujawnią się nowe dowody lub okoliczności mające wpływ na prawo lub zobowiązanie. Na podstawie art. 83a § 2 tej ustawy na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego, a więc także w drodze wznowienia postępowania administracyjnego, ostateczne decyzje mogą być zmieniane uchylane lub unieważniane jedynie z urzędu. Opisany tryb mógłby mieć zastosowanie w przypadku, gdyby ostateczna decyzja została wydana w oparciu o przepis, który został uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją. W sprawie niniejszej poszkodowani w wyniku wypadków przy pracy pracownicy nie składali wniosku o świadczenia z tego tytułu do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Zakład ten nie wydał decyzji w sprawie świadczeń, wydawane były jedynie orzeczenia komisji lekarskich lub lekarza orzecznika ustalające na żądanie zakładu pracy stopień uszczerbku na zdrowiu. Wykonywane były jedynie czynności proceduralne, których celem było dostarczenie zakładowi pracy dokumentu, na podstawie którego mógł obliczyć wysokość odszkodowania. Orzeczenie to nie było dla zakładu pracy wiążące ani w zakresie obowiązku wypłacenia odszkodowania ani w zakresie jego wysokości. Podstawą prawną do jego wydania były przepisy proceduralne powołanego rozporządzenia a nie przepis prawa materialnego uznany następnie za nie-

zgodny z Konstytucją. Skoro w postępowaniu przed organem rentowym nie została wydana żadna decyzja, nie ma podstaw do żądania zmiany lub uchylenia decyzji ani w drodze wznowienia postępowania ani w trybie obowiązującym w postępowaniu przed organem rentowym.

Kwestia niedopuszczalności wznowienia postępowania jest dla Sądu Apelacyjnego oczywista, a wątpliwości dotyczą tego, czy w drodze niedopuszczalnej skargi o wznowienie postępowania można dochodzić roszczeń majątkowych - równowartości odszkodowania wypłaconego przez osobę, która według jej twierdzeń nie była do tego zobowiązana. Jeżeli traktować to zagadnienie jako proceduralne, to oczywista jest odpowiedź, że roszczeń majątkowych można dochodzić w trybie wytoczenia powództwa, a instytucja wznowienia postępowania służy jedynie wzruszaniu prawomocnych orzeczeń. Natomiast kwestia, czy istnieją materialnoprawne podstawy do żądania odszkodowania, nie jest w ogóle objęta przedmiotem orzekania w niniejszej sprawie. Ostatni poruszony w uzasadnieniu zagadnienia prawnego problem, a mianowicie w jaki sposób należy traktować żądanie strony zgłoszone w niewłaściwym trybie, nie jest problemem natury ogólnej, który można jednoznacznie rozstrzygnąć, gdyż zależy to zarówno od formy jak i od treści konkretnego żądania.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 61 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.) odmówił podjęcia uchwały.

=====